

QORTI TA' L-APPELL

**S.T.O. PRIM IMHALLEF
SILVIO CAMILLERI**

**ONOR. IMHALLEF
TONIO MALLIA**

**ONOR. IMHALLEF
JOSEPH AZZOPARDI**

Seduta tal-31 ta' Jannar, 2014

Appell Civili Numru. 454/1995/1

Godwin Xerri bhala managing director f'isem is-socjeta` Sea Malta Company Limited; u b'digriet tal-5 ta' Lulju 1999 Joseph Bugeja assumma l-atti tal-kawza minflok Godwin Xerri bhala managing director f'isem is-socjeta` Sea Malta Company Limited; u b'digriet tat-18 ta' Jannar 2011 l-Avukat Dr. Andrew Chetcuti Ganado u John Abela assumew l-atti tal-kawza bhala stralcjarji tas-socjeta` Sea Malta Company Limited

v.

Il-Kontrollur tad-Dwana, Carmelo sive Charles Ellul Sullivan u Philip Azzopardi bhala diretturi ghan-nom u in rappresentanza tas-socjeta` J. Cachia Caruana Ltd.,

**u Andrew Ellul Sullivan u Joseph Ellul Sullivan bhala
diretturi ghan-nom u in rappresentanza tas-socjeta`
Tessons Limited**

Il-Qorti:

Rat ic-citazzjoni tat-30 ta' Marzu 1995, ipprezentata mill-attur nomine li taqra hekk:

“Peress illi l-attur nomine garr merkanzija taht polza ta' karigu numru 114 datata 25 ta' Mejju 1992 hawn unita u markata Dokument “A” ghall-konvenuti Carmelo sive Charles Ellul Sullivan et nomine f'kontejner numru SMCU 220234/1;

“U peress illi l-attur nomine garr merkanzija taht polza ta' karigu numru 121 datata 25 ta' Mejju 1992 hawn unita u markata Dokument “B” ghall-konvenuti Andrew Ellul Sullivan et nomine f'kontejners li jgibu n-numri SISU 222996/2 u CWSU 260257/6 mikrija lill-attur nomine minn terzi;

“U peress illi, a kawza tal-mandati ta' sekwestru numru 1772/92 fl-ismijiet “Il-Kontrollur tad-Dwana vs Andrew Ellul Sullivan et nomine” [Dokument “C”] u numru 1773/92 fl-ismijiet “Il-Kontrollur tad-Dwana vs Carmelo sive Charles Ellul Sullivan et nomine”, l-attur nomine huwa impedit mill-i jirtira l-imsemmija kontejners vojta [Dokument “D”];

“U peress illi a kawza tad-dewmien tar-rilaxx tal-imsemmija kontejners, l-attur nomine soffra u qiegħed isoffri danni u l-konvenuti kollha jew min minnhom huma in solidum jew mod iehor responsabbli għal dawn id-danni konsegwenzjali sofferti mill-attur nomine;

“U peress illi, skont l-imsemmija poloz ta' karigu, il-kontrastallija, cioe` demurrage, dovut mis-6 ta' Gunju 1992 sal-31 ta' Marzu 1995 globalment jammonta għall-hdax-il elf, tmien mija u hmistax-il Lira Maltin (Lm11,815.00) inkwantu għall-tmienja u tletin Lira Maltija (Lm3,938.00) u in kwantu l-kontejners SISU 222996/2 u CWSU 260257/6 sebat elef tmien mija sebgha u sebghin Lira Maltija (Lm7,877.00) skont rendikont hawn anness u

mmarkat Dokument "E", liema demurrage ghadu jiddekorri u jibqa' jiddekorri sal-jum meta l-istess kontejners jigu rilaxxati lura f'idejn l-attur nomine;

"U peress illi l-konvenuti, permezz ta' ittra ufficjali datata 11 ta' April 1994 hawn annessa u markata dokument "E", gew interpellati sabiex jikkonsenjaw l-imsemmija kontejners f'idejn l-attur nomine u jersqu ghal-likwidazzjoni u hlas tad-danni konsistenti f'demmurage izda l-konvenuti xorta baqghu inadempjenti u ghadhom hekk sal-lum minkejja l-isforzi kollha da parti tas-socjeta` attrici;

"Jghidu ghalhekk l-istess l-konvenuti ghaliex m'ghandhiex din l-Qorti:

"1. Tiddikjara u tiddeciedi illi, a kawza tad-dewmien tar-rilaxx f'idejn l-attur nomine tal-imsemmi kontejner SMCU 220234/1, l-attur nomine sofra danni u l-konvenut Kontrollur tad-Dwana u/jew il-konvenuti Carmelo sive Charles Ellul Sullivan et nomine huwa/huma responsabbli "in solidum" jew mod iehor ghad-danni sofferti mill-attur nomine; u

"2. Tiddikjara u tiddeciedi illi, a kawza tad-dewmien tar-rilaxx f'idejn l-attur nomine tal-imsemmi kontejners li jgibu n-numri SISU 222996/2 u CWSU 260257/6 l-attur nomine sofra danni u l-konvenut l-Kontrollur tad-Dwana u/jew il-konvenuti Andrew Ellul Sullivan et nomine huwa/huma responsabbli "in solidum" jew mod iehor ghad-danni sofferti mill-attur nomine; u

"3. Tillikwida d-danni ghad-dewmien tar-rilaxx favur l-attur nomine tal-imsemmi kontejner SMCU 220234/1 dovuti lill-istess attur nomine "in solidum" jew mod iehor mill-konvenut Kontrollur tad-Dwana u/jew il-konvenuti Carmelo sive Charles Ellul Sullivan et nomine; u

"4. Tillikwida d-danni ghad-dewmien tar-rilaxx favur l-attur nomine tal-imsemmija kontejners li jgibu n-numri SISU 222996/2 u CWSU 260257/6 dovuti lill-istess attur nomine "in solidum" jew mod iehor mill-konvenut

Kontrollur tad-Dwana u/jew il-konvenuti Andrew Ellul Sullivan et nomine; u

“5. Tikkundanna l-konvenut l-Kontrollur tad-Dwana u/jew il-konvenuti Carmelo sive Charles Ellul Sullivan et nomine jhallsu lill-attur nomine “in solidum” jew mod iehor is-somma likwidata skont it-tielet talba; u

“6. Tikkundanna l-konvenut l-Kontrollur tad-Dwana u/jew il-konvenuti Andrew Eullul Sullivan et nomine jhallsu lill-attur nomine “in solidum” jew mod iehor is-somma likwidata skont ir-raba' talba; u

“7. Tikkundanna l-konvenut l-Kontrollur tad-Dwana u/jew il-konvenuti Carmelo sive Charles Ellul Sullivan et nomine jirrilaxxaw/jikkonsenjaw lill-attur nomine l-imsemmi kontejner SMCU 220234/1 vojta u minghajr ebda merkanzija u dan fi zmien qasir u perentorju li jigi fissat minn din il-Qorti; u

“8. Tikkundanna l-konvenut l-Kontrollur tad-Dwana u/jew il-konvenuti Andrew Ellul Sullivan et nomine jirrilaxxaw/jikkonsenjaw lill-attur nomine l-imsemmija kontejners li jgibu n-numri SISU 222996/2 u CWSU 260257/6 vojta u minghajr ebda merkanzija u dan fi zmien qasir u perentorju li jigi fissat minn din il-Qorti.

“Bl-ispejjez u bl-imghax legali dovut sal-jum tal-pagament effettiv, kontra l-konvenuti kollha jew min minnhom li jibqghu ngunti ghas-subizzjoni u b'rizerva ghal kull azzjoni ghad-danni ulterjuri kompetenti lill-attur nomine minhabba diterjorazzjoni tal-imsemmija kontejners li tavolta tista' tirrizulta.”

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet ipprezentata fit-8 ta' Gunju 1995 mill-konvenut Kontrollur tad-Dwana li in forza taghha eccepixxa:

“1. Illi l-esponent ma wettaq ebda fatt illecitu fil-konfront tal-attur u ma jirrispondix ghad-danni reklamati.

“2. Illi d-danni reklamati huma konsegwenza tal-agir tas-socjeta` attrici stess illi naqset illi titlob li tigi awtorizzata li tirtira l-*containers* in kwistjoni lill-Qorti li taht l-awtorita` taghha huma mizmumin, jekk dawn huma hekk mizmumin.

“Salv eccezzjonijiet ohra.”

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet ipprezentata fit-13 ta' Gunju 1995 mill-konvenuti nomine Carmelo sive Charles Ellul Sullivan u Philip Azzopardi bhala Diretturi ghan-nom u in rapprezentanza tas-socjeta` J. Cachia Caruana Ltd li in forza taghha eccepew:

“1. Illi l-eccipjenti nomine xtaqu jiccaraw illi huma setghu inizjalment garrew merkanzija fil-kuntest tac-Citazzjoni permezz ta' Polza ta' Karigu 114 numru ta' Container SMCU 220234/1 originarjament intestata lis-socjeta` J. Cachia Caruana Limited, izda kienu nghataw istruzzjonijiet sabiex il-Bill of Lading jigi intestat bhala consignee lis-socjeta` CSMR Trading Company Limited meta l-merkanzija kienet ghada in transit; konsegwentement is-socjeta` eccipjenti ma jista' jkollha ebda relazzjoni guridika mas-socjeta` attrici; dan il-punt qed jigi ezaminat mill-Qorti f'kawza fuq l-istess Container fl-ismijiet “Carmelo sive Charles Ellul Sullivan bhala Direttur f'isem u in rapprezentanza tas-socjeta` CSMR Trading Company Limited vs Joseph Apps f'isem u in rapprezentanza tas-socjeta` Sea Malta Co. Ltd u il-Kontrollur tad-Dwana, Cit 417/93GV;

“2. Illi fil-mertu u minghajr pregudizzju ghall-premess, is-socjeta` eccipjenti ma kkawzat ebda danni lis-socjeta` attrici u ma jistax ikun hemm solidarjeta` passiva bejn il-konvenuti;

“3. Illi kwantu ghat-talba tar-rilaxx tal-container, kien il-konvenut Kontrollur tad-Dwana li talab u hareg ordni tal-Qorti sabiex il-Container jigi sekwestrat;

“4. Illi ghaldaqstant it-talbiet attrici fil-konfront ta' l-eccipjent ghandhom jigi michuda bl-ispejjez u bir-riserva

ta' kull azzjoni fil-Ligi kontra s-socjeta` attrici u l-konvenuti l-ohra.

“Salvi eccezzjonijiet ohra.”

Rat illi s-socjeta` konvenuta Tessons Limited ma pprezentatx nota tal-eccezzjonijiet u allura hija kontumacji skont il-ligi;

Rat is-sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Civili moghtija fl-4 ta' Mejju 2010 li permezz taghha filwaqt li cahdet l-eccezzjonijiet tal-konvenut il-Kontrollur tad-Dwana, u laqghet it-talba tal-attur nomine u kkundannat lill-Kontrollur tad-Dwana thallsu s-somma ta' tnax-il elf, erba' mija u tmintax-il Euro (€12,418) u l-ispejjez tal-kawza tieghu izda laqghet l-eccezzjonijiet tas-socjeta` konvenuta J. Cachia Caruana u cahdet it-talbiet attrici fil-konfront taghha u anke tas-socjeta` konvenuta l-ohra Tessons Limited bl-ispejjez taghhom kontra l-istess attur nomine;

Rat ir-rikors tal-Kontrollur tad-Dwana li permezz tieghu huwa talab il-bdil tas-sentenza u dan billi din il-Qorti tichad it-talbiet attrici fil-konfront tieghu tieghu u dan wara li ghamel dawn il-konstatazzjonijiet:

“Illi l-aggravji ta' l-esponenti huma cari u manifesti u jikkonsistu fis-segwenti:

“1. L-ewwelnett huwa sinifikanti f'dan il-kaz, kif sfortunatament l-esponent induna issa, illi s-socjeta attrici ma esibietx kopja kompleta tal-poloż ta' kariku relattivi ghat-tlett containers meritu ta' din il-kawza izda ghazlet li tesibixxi biss il-pagna ta' quddiem ta' dawk il-poloż b'mod li zammet mistur mill-Qorti, mill-Perit Legali u mill-esponent l-kondizzjonijiet ta' dik il-polza li jkunu stampati fuq in-naha ta' wara tal-polza ta' kariku. F'dan ir-rigward l-esponent jitlob illi s-socjeta attrici ghandha anke f'dan l-istadju tigi ordnata li tesibixxi l-poloż ta' kariku shah li juru l-kondizzjonijiet kollha ta' l-istess. L-esponent ma kienx parti ghal dawk il-poloż ta' kariku li kienu jorbtu biss lis-socjeta attrici u lis-socjetajiet konvenuti l-ohra 'Tessons Limited' u 'J. Cachia Caruana Limited' izda la darba s-

socjeta konvenuta qeghda tippretendi illi hija ma kellha l-ebda jedd kif tiehu l-containers fil-pront meta dawn twasslu Malta u qeghda taghmel din il-kawza ghall-hlas ta' demurrage f'ammonti fenomenali kontra l-esponent wara li halliet dak id-demurrage jakkumula hi stess, l-inqas li wiehed jista' jistenna huwa illi hija turi d-dokumenti kollha kif messha ghamlet fil-bidu nett tal-kawza.

“L-esponent qieghed jirrileva dan il-punt peress illi hija 'standard clause' tal-poloż ta' kariku, speċjalment dawk fil-pajjizi b'influenza tad-dritt Ingliz, dik il-klawzola li permezz taghha s-shipper izomm 'lien' fuq il-merkanzija ghal kull ammont li jkun dovut lilu skond il-polza ta' kariku u li ghalhekk malli s-socjeta attrici rat illi d-demurrage kien se jibda jakkumula hija kellha kull dritt illi tiddisponi mill-merkanzija biex tithallas u tiehu l-containers (li del resto kienu ghandha) lura.

“Dik li 'standard clause' fil-poloż ta' kariku tghid is-segwenti jew kliem fl-istess sens:

““LIEN

“[Shipper] shall have a lien on the goods or part of the goods (including any Merchant owned containers or equipment) for any amount due to [shipper] under this bill of lading (and for costs of recovering same) and shall be entitled to sell or otherwise dispose of such goods to recover any such amounts and may enforce such lien in any reasonable manner.”

“Fil-poloż ta' kariku tas-socjeta attrici il-kliem kien is-segwenti (kif jirrizulta mill-anness DOK APP1 li l-esponent gie a konjizzjoni tieghu wara li giet deciza l-kawza fl-ewwel grad:

““LIEN

“All goods (and documents relating to goods) shall be subject to a particular and general lien for monies due either in respect of such goods or for any particular or general balance or other monies due from the Merchant to

the Company. If any monies due to the Company are not paid within one calendar month after notice has been given to the person from whom the monies are due that such goods are being detained, they may be sold by auction or otherwise at the sole discretion of the Company and at the expense of such person, and the proceeds applied in or towards satisfaction of such indebtedness.”

“Is-socjeta attrici ghalhekk kienet l-unika parti f'din il-kawza illi kellha d-dritt illi tiftah il-containers u illi tbiegh il-merkanzija biex tithallas u biex tiehu lura l-containers u dan minghajr ma kellha ebda bzonn ta' permess minn ghand is-sidien tal-merkanzija li kienu marbutin bil-poloż ta' kariku.

“Ghahekk id-demurrage in kwistjoni f'din il-kawza akkumula kapriccjament u semplicement ghax is-socjeta attrici hallietu jakkumula u kien ghal kollox evitabbli mis-socjeta attrici.

“Ma hemm xejn fil-poloż ta' kariku illi jezenta lill-'Merchant' (u cioe lis-socjetajiet konvenuti l-ohra) mill-hlas ta' demurrage fil-kaz illi l-merkanzija tinqabad jew tigi sekwestrata fuq ordni ta' Qorti. Dan wisq inqas jekk dak il-qbid jew is-sekwestru ikun giustifikat kif kien il-kaz fil-kaz odjern.

“Illi ghalhekk it-talba ghall-hlas ta' danni hija infondata peress illi hija ghall-inqas (u cioe jekk wiehed jeskludi l-mala fede jew l-intenzjoni li jigu agevolati s-sekwestrati billi titpogga pressjoni fuq l-esponent sabiex ma jmurx jerga jazzarda jiskopri xi frodi monumentali u jitkellem) auto-inflitta u auto-kagjonata.

“Illi ghalhekk meta l-ewwel Onorabbli Qorti iddecidiet il-kawza b'mod illi irritjeniet illi s-socjeta attrici appellata ma setghet u ma messha ghamlet xejn (lanqas rikors fl-atti tas-sekwestru) biex tillibera l-containers u tithallas ta' xi demurrage li kien hemm hija kienet giet fattwalment zvjata biex tasal ghal konkluzjoni legalment skorretta u dik il-konkluzjoni ghandha, anke ghal din ir-raguni biss, tigi revokata.

“2. Illi s-sentenza ta' l-ewwel Onorabbli Qorti hija bazata fuq zball ta' fatt, li l-Qorti addottat mir-rapport tal-Perit Legali, in kwantu hija bazata fuq il-premessa illi l-containers in kwistjoni kienu fil-pussess tad-Dwana minn mindu gew sekwestrati. Illi huwa fatt illi d-Dwana ma jkollhiex il-merkanzija li tkun fuq il-mollijiet tal-port fil-pussess taghha izda jkollha biss kontroll fuq il-hrug u s-sigilli tal-merkanzija ghal skopijiet ta' protezzjoni tal-fisku (vide sentenza tal-Qorti ta' l-Appell fl-ismijiet 'Brian Valenzia noe vs Kontrollur tad-Dwana et' (Citazz. Nru. 1241/89) tas-16 ta' Frar 2004 fejn il-Qorti ta' l-Appell osservat illi “Fil-kaz tal-Kontrollur tad-Dwana l-obbligu ewlieni huwa dak li ma jippermettiex li tidhol merkanzija gewwa Malta minghajr ma jithallas d-dazju ta' importazzjoni dovut fuq l-istess merkanzija. Dan l-obbligu l-Kontrollur jaqdieh permezz tal-ufficjali tieghu li ghandhom d-dmir li jzommu kontroll fuq il-movimenti tal-merkanzija li tigi importata u li, qabel ma tigi rilaxxata mid-depost, jassiguraw li kwalunkwe dazju fuq dik il-merkanzija jkun gie sodisfatt.....ghalhekk filwaqt li l-Kontrollur, bid-drittijiet kollha ta' salvagwardja li ghandu, huwa interessat principalment fil-protezzjoni tal-gbir tad-dazju fuq merkanzija importata, is-socjeta konvenuta hija finalment dik l-enti li ghandha ir-responsabbilita, qua depozitarja tal-merkanzija, li tara li dik l-istess merkanzija tigi kkonsenjata lil min ghandu titolu ghaliha.”)

“Ghalhekk il-konkluzjoni li nsibu fil-paragrafu 21 tas-sentenza appellata fis-sens illi 'Il-containers intlaqtu b'mandat ta' sekwestru mhux b'mandat ta' qbid; qatt ma gew depozitati u ghalhekk inzammu mhux taht l-awtorita' tal-qorti izda f'idejn is-sekwestratarju li, fil-kaz tallum, kien il-Kontrollur tad-Dwana stess ghax il-containers inzammu d-Dwana “hija fattwalment u anke legalment skorretta l-ewwelnett ghax il-Kontrollur tad-Dwana kien is-sekwestrant u mhux is-sekwestratarju kif ukoll peress illi l-containers li kienu fuq il-moll ma kienux fil-pussess tieghu izda kienu biss f'post minn fejn wiehed ma jistax johroghom minghajr ma jhallas id-dazju u minghajr ir-rilaxx tad-Dwana. Dan il-fatt, kif fuq spjegat, ma jpoggix il-containers fil-pussess tad-Dwana. L-istess jghodd ghall-

konkluzjoni, bazata fuq l-istess premessa ta' fatt zbaljata fis-sens illi 'Il-Kontrollur ghalhekk ma kien jehtieg ebda ordni tal-qorti biex jitlaq il-containers minn idejh u jzomm biss dak li kien fihom.'. Apparti ghar-raguni fuq migjuba u cioe ghall-fatt illi l-Kontrollur la kien is-sekwestratarju u lanqas ma kellu l-containers fil-pussess tieghu, huwa ukoll rilevanti l-fatt illi l-Kontrollur ma kellu ebda dritt illi jiftah il-containers u illi jhott jew igorr il-merkanzija jew b'xi mod jiddisponi minnha semplicement abbazi ta' mandat kawtelatorju. Dan wisq izjed kif kienet il-ligi qabel l-1995 meta din ma kienitx tipprovdi biex oggetti anke jekk peribbli, maqbuda b'mandat kawtelatorju jinbieghu.

“Kienet biss is-socjeta attrici li setghet, forsi wara d-debita awtorizzazzjoni tal-Qorti peress li kien hemm sekwestru, tiftah il-containers u tiddisponi mill-kontenut taghhom abbazi tal-polza ta' kariku u certament mhux il-Kontrollur, izda s-socjeta attrici qatt ma ghamlet l-icken sforz biex issolvi l-kwistjoni b'dan il-mod minkejja illi hija kellha 'lien' specifiku fuq il-merkanzija illi kien jiggradwa qabel il-pretensjoni tal-esponent.

“3. Illi l-ewwel Onorabbli Qorti sabet illi l-esponent agixxa b'mod doluz meta naqas milli jehles il-proprjeta sekwestrata “hekk kif kien mgharraf illi nqabbdet proprjeta li ma kienitx tad-debituri tieghu.". Illi din il-konkluzjoni hija, bir-rispett kollu lejn l-ewwel Onorabbli Qorti ingiusta peress illi kien il-container b'kull ma kien fih illi kien indirizzat lis-socjetajiet debituri tal-esponent u mhux dak li kien hemm fil-container biss. Dan tant hu hekk illi s-socjeta attrici stess abbazi tal-mandat ta' sekwestru illi ma kien jispecifika l-ebda proprjeta partikolari zammet hi stess il-containers b'kollox milli jigu rilaxxjati lis-socjetajiet sekwestrati jew lil socjeta ohra li lilha kienet giet iggirata l-polza tal-kariku biex jigi evaz is-sekwestru. Fuq dan fil-fatt saret kawza fl-ismijiet 'Carmelo Ellul Sullivan noe et vs Joseph Apps noe et' (Citazz. Nru. 417/93) li giet deciza finalment kontra l-atturi f'dik il-kawza mill-Qorti ta' l-Appell fit-3 ta' Ottubru 2008. Is-socjeta attrici fil-fatt ma hattitx il-containers u zammet biss il-merkanzija li kienet fihom kif fil-fatt kellha kull dritt li taghmel skond il-polza tal-kariku f'kaz illi sid il-merkanzija jabbanduna l-container kif

effettivament ghamlu z-zewg socjetajiet konvenuti l-ohra malli hareg is-sekwestru. Ghalhekk is-socjeta attrici stess fil-fatt iddecidiet illi l-container kien ukoll oggett mobbli dovut lid-debitur li ma setax jigi rilaxxjat skond is-sekwestru.

“4. Illi ghalhekk hija ukoll skorretta l-konkluzjoni ta' l-ewwel Onorabbli Qorti fis-sens illi "iz-zewg socjetajiet konvenuti lanqas ma huma marbuta li jhallsu danni fil-forma ta' demurrage. Tasew illi kellhom obbligazzjoni li jroddu l-containers fiz-zmien miftiehem u fin-nuqqas ihallsu d-danni kuntrattwali; izda kif rajna n-nuqqas li jroddu l-containers ma sehxx bi htija taghhom izda bi htija ta' min kiseb il-hrug ta' mandat fuq hwejjeg li ma kienux tad-debitur.”. L-ingustizzja ta' din il-konkluzjoni, bir-rispett kollu lejn l-ewwel Onorabbli Qorti, tirrizulta peress illi l-obbligu tal-hlas ta' demurrage fil-kaz illi l-containers ma jintraddux lura fiz-zmien stipulat huwa obbligu li jirrizulta mill-polza ta' karigu illi ghall-esponent hija res inter alios acta u certament illi l-obbligi naxxenti ex contractu mill-polza ta' kariku huma obbligi ghal kollox differenti mill-obbligi ex delicto illi s-socjeta attrici qeghda tattribwixxi lill-esponent. Huwa car, u huwa ukoll principju stabbilit u bazilari ghall-garr ta' merkanzija f'containers, illi l-merkanzija ma tistax tinhareg mill-container qabel ma jintemm il-vjagg. Issa jekk il-vjagg kien jintemm biss meta l-container jasal fl-imhazen tas-socjetajiet l-ohra konvenuti jew meta jigi zdoganat huwa car illi l-containers ma setghux jinhattu f'dak li stadju hlief mis-socjeta attrici in forza tad-drittijiet taghha taht il-polza tal-kariku. Huwa evidenti illi l-esponent ma setax jintrometti ruhu u jiehu f'idejh proprjeta tas-socjetajiet sekwestrati li ma hijiex tieghu u jhottha mill-containers hu biex jaghti l-containers lis-socjeta attrici. Jekk imbaghad il-vjagg u l-involvement tas-socjeta attrici kien spicca malli l-containers waslu fuq il-moll (ghad li din l-ipotesi x'aktarx m'hijiex il-kaz billi l-containers normalment ma jinhattux fuq il-moll) kien jispetta lis-socjeta attrici ukoll illi tfittex lis-socjetajiet sekwestrati biex ihottuhom u jhalluha tohodhom.

“Huwa evidenti illi f'dawn ic-cirkostanzi l-esponent ma jistax jinstab illi wettaq agir ex delicto u ma jistax jinstab

responsabbli għall-hlas ta' danni ex delicto meta kull ma għamel l-esponent kien illi hareg mandat ta' sekwestru biex jikkawtela kreditu li effettivament irrizulta anke mis-sentenza tal-Qorti ta' l-Appell Kriminali ta' l-20 ta' Marzu 2003 li kien diovut lilu u meta fuq kolloxx kienet is-socjeta attrici stess illi iddecidiet illi l-containers infushom kienu milquta mill-istess mandat ta' sekwestru u meta kienu f'idejha la hadithom u wisq inqas ma raddithom lis-socjetajiet sekwestrati.

“Di piu is-socjeta attrici wara li zammet il-containers bhala sekwestrati ma hadet l-ebda passi fl-atti tal-mandati ta' sekwestru quddiem il-Qorti li taht l-awtorita taghha hargu s-sekwestri biex dik il-Qorti tawtorizzaha tiehu lura l-containers jew tesegwixxi l-privilegg ('lien') li hija kellha fuq il-merkanzija skond il-polza ta' kariku. Skond il-polza ta' kariku s-socjeta attrici setghet malli rat li s-sidien tal-merkanzija ma hadu ebda passi biex jaghtuha l-containers lura fi zmien xahar iddisponiet mill-merkanzija biex tithallas u tiehu hwejjigha lura. Is-socjeta attrici naqset milli tempestivament tesegwixxi d-drittijiet taghha taht il-polza ta' kariku jew il-privilegg li hija tgawdi fuq il-merkanzija skond il-ligi u minflok ghazlet hi stess li ma taghmel xejn u thalli d-demurrage jakkumula bl-iskop li tipprova takkwista ammont ta' demurrage fenomenali minn għand l-esponent bhala rizultat ta' l-inattivita taghha stess.

“Jirrizulta ampjament mic-cirkostanzi ta' dan il-kaz illi s-socjeta attrici halliet hafna zmien jghaddi sabiex id-demurrage pretiz jakkumula u wara li ghadda z-zmien bdiet din il-kawza bhala attack iehor fuq l-esponent bl-iskop takkwista sommom fenomenali li akkumulaw biss ghax hi stess kapriccjozament ma esegwietx id-drittijiet taghha. Għall-esponent dan l-agir tas-socjeta attrici ma jistax jigi spjegat hlief bhala wiehed intiz biex johloq inutilment talba għal ammont astronomiku ta' demurrage li setghet u kellha facilment tigi evitata kieku s-socjeta attrici agixxiet fil-pront biex tenforza d-drittijiet taghha fuq il-containers u anke kieku b'semplici rikors talbet lill-Qorti li minnha kien inhareg is-sekwestru biex tawtorizzaha tiehu l-containers lura.

“5. Illi s-sentenza appellata hija ukoll ingiusta in kwantu irritjeniet illi s-socjetajiet konvenuti 'Tessons Limited' u 'J. Cachia Caruana Limited' ma kienu bl-ebda mod responsabbli ghad-demurrage u ghad-danni. Kienu fil-fatt dawn is-socjetajiet illi bl-agir frawdolenti taghhom taw lok ghal proceduri kawtelatorji giustikati fil-konfront taghhom sabiex il-fisku li gie derubat jipprova jirkupra dak li ittiehed minn ghandu b'qerq. Huwa evidenti illi meta ghazlu li jimbarkaw fuq dik l-avventura kriminali s-socjetajiet imsemmija kienu jafu illi qeghdin jesponu ruhhom ghall-hrug ta' mandati kawtelatorji kontra taghhom u ghalhekk kienu huma illi billi agixxew hekk, u ukoll billi ma svelawx dan lis-socjeta attrici meta ikkontrattaw maghha biex iggorrilhom il-merkjanzija, taw lok ghad-dewmien fil-konsenja tal-containers li kkonsegwiet mill-hrug ta' l-istess mandati pienament giustifikati. Jekk hemm demurrage jew danni dan kellu jigi akkollat lil min agixxa b'mod illi ta' lok ghall-hrug giustikat tal-mandati u mhux lil min ezercita d-drittijiet li taghtih il-ligi biex jipprova jirkupra dak li gie derubat minnu. Fil-fehma ta' l-esponent l-argument, addottat ukoll minn ghand il-Perit Legali, fis-sens illi la darba l-container ma kienx jappartjeni lid-debitur dan ma seta qatt jintlaqat minn mandati sakemm dawn ma jinhhargux biex jikkawtelaw kreditu kontra sidu, jirrasenta s-sofizmu peress illi fil-kaz ta' 'containerised shipments' huwa impossibbli li taqbad jew tissekwestra l-merkanzija minghajr ma taqbad jew tissekwestra ukoll il-container. Sid il-container imbaghad ghandu r-rimedji li jista jezercita tempestivament abbazi tal-poloż ta' kariku biex jillibera dak il-container u jithallas izda dak ir-rimedju certament li ma huwiex illi jigi ritenut illi s-sekwestru tal-container huwa att doluz u jithallsu danni minn min hareg il-mandati.

“6. Illi lanqas ma hija f'lokha l-kundanna ta' l-esponent illi illum huwa ghandu jikkonsenja l-imsemmija containers lis-socjeta attrici a spejjez tieghu. Din il-kundanna certament illi ma hijiex giustifikata mic-cirkostanzi fejn l-esponent ilu illi irrinunzja ghall-mandati ta' sekwestru fuq il-containers in kwistjoni ghal kwazi hmistax il-sena u cioe mis-17 ta' Lulju 1995, u fejn l-esponent la ghandu u lanqas qatt ma kellu l-pussess tal-containers - lanqas

meta dawn kienu taht sekwestru. Illi kif diga inghad aktar 'il fuq f'dan ir-rikors il-containers in kwistjoni m'humix qeghdin fil-pussess ta' l-esponent, ma fihomx hwejjgu, huma inqabbdu b'sekwestru illi kellu kull dritt li johrog skond il-ligi biex jipprova jikkawtela kreditu kbir illi huwa ghadu sa llum ma thallasx centezmu ta' Euro minnu, il-kumpannija attrici setghet irrimedjat is-sitwazzjoni u dan ma ghamlitux, is-sidien tal-merkanzija abbandunawha, u ghalhekk certament illi ma hemm ebda bazi legali sabiex huwa jigi ikkundannat inaddaf u jikkonsenja l-containers lis-socjeta attrici a spejjez tieghu. Kif diga inghad is-sentenza appellata tidher illi hija bazata fuq il-premessa illi ebda container ma jista' jinqabad u dan huwa fl-umili fehma ta' l-esponenti kemm zbaljat kif ukoll konducenti ghall-anarkija fil-kummerc. Di piu billi ikkundannat lill-esponent biex prattikament inaddaf l-istess containers u jikkonsenjom lis-socjeta attrici is-sentenza appellata fil-fatt ikkundannat lill-esponent jirrendi servigi lill-konvenuti l-ohra illi abbandunaw il-merkanzija taghhom fil-containers in kwistjoni fi sforz biex jassikuraw illi l-esponent ma jigbor ebda centezmu mill-ammont ingenti li minnu gie defrodat. Illi certament illi dan lanqas ma huwa xieraq u se mai kellhom ikunu il-konvenuti l-ohra li kellhom jigu kkundannati jnaddfu l-containers u jrodduhom lis-socjeta attrici, jadempixxu l-obbligi taghhom skond il-poloż ta' kariku u jerfghu ir-responsabbilita ta' l-abbandun tal-merkanzija u tal-containers da parti taghhom.”

Rat ir-risposta tas-socjeta` J. Cachia Caruana Limited li permezz taghha talbet il-konferma tas-sentenza appellata;

Rat ir-risposta tas-socjeta` appellata Sea Malta Company Limited li permezz taghha wara illi in limite litis irrispondiet li s-sentenza hija gusta u timmerita konferma, ipproponiet wkoll appell incidental billi ssottomettiet:

“13. Illi, bla hsara ghas-suespost, is-socjeta` appellata thoss ruhha aggravata mid-decizjoni appellata limitatament in kwantu ghal-likwidazzjoni tad-danni sofferti minnha;

“14. Illi bir-rispett kollu, jigi sottomess illi l-Onorabbli Prim'Awla tal-Qorti Civili naqset milli tikkunsidra l-ammont dovut lill-istess socjeta` appellata mill-appellant bhala *demurrage* in kwantu dan l-ammont jikkostitwixxi parti integrali tad-danni sofferti mill-istess socjeta` appellata u ghal-likwidazzjoni tal-istess danni fid-decizjoni appellata;

“15. Illi a skans ta' ripetizzjoni, is-socjeta` appellata taghmel referenza ghan-nota ta' osservazzjoni taghha tas-7 ta' April 2005, b'mod partikolari para. 61 et seq, u n-nota ta' osservazzjonijiet taghha tal-5 ta' Frar 2009, liema noti s-socjeta` integrali ta' dan l-Appell Incidentali.

“16. Illi f'dak li jirrigwarda l-bzonn li tigi kkunsidrata d-*demurrage fee* bhala parti integrali tad-danni subiti mis-socjeta` appellata kagun tal-azzjonijiet tal-appellant, l-istess socjeta` appellata tissottometti bir-rispett illi hemm ness dirett bejn l-azzjonijiet doluzi tal-Kontrollur tad-Dwana u d-dewmien li wassal biex jigu nkorsi d-*demurrage fees* liema *fees* huma dovuti lis-socjeta` appellata ai termini tal-polza ta' karigu in kwistjoni. Kif ikkonkludiet l-Onorabbli Prim'Awla tal-Qorti Civili u l-perit legali nnifsu, l-origini tad-danni kollha kien is-sekwestru erroneu u l-perseveranza fl-izball da parti tal-Kontrollur tad-Dwana. Huwa ghalhekk li l-Kontrollur tad-Dwana ghandu x'jahti anke f'dak li jikkoncerna d-*demurrage fees* li gew dovuti lill-esponenti frott id-dewmien, kif hawn fuq imsemmi u ghaldaqstant il-konvenut appellant ghandu jinzamm responsabbli ta' dan l-agir u jigi kkundannat ihallas id-*demurrage fees* u dan anke ai termini tal-Artikolu 1050 tal-Kap. 16 tal-Ligijiet ta' Malta.

“17. Illi di piu l-likwidazzjoni tad-danni maghmula mill-Onorabbli Prim'Awla tal-Qorti Civili ghandha, fl-umli opinjoni tas-socjeta` esponenti tigi varjata b'dan li jizdied l-ammont ta' USD2,185 rapprezentanti l-ispiza necessarja biex jigi rimpjazzat l-*container* SMCU 220234/1 (kif imsemmi f'paragrafu 20-21 tan-nota tas-sottomissjonijiet tas-socjeta` appellata tal-5 ta' Frar 2009), u l-ammont ta' USD2.70 ghal kuljum mid-data tas-sekwestru sad-data tar-rilaxx effettiv tal-*container*, liema somma tirrapprezenta l-ammont li qed thallas is-socjeta` appellata biex tikri

container alternattiv ghal dak numerat CWSU 260257/6 (kif imsemmi f'paragrafu 21 u 24 tan-nota tas-sottomissjonijiet tas-socjeta` appellata tal-5 ta' Frar 2009).

“Ghaldaqstant, b'riserva li tipproduci dawk il-provi producibbli f'dan l-istadju ta' appell, is-socjeta` appellata titlob bir-rispett li, ghar-ragunijiet su-esposti u kif ser jigi sottomess f'aktar dettal waqt it-trattazzjoni ta' dan l-appell, din l-Onorabbli Qorti joghgobha:

“1. Tichad l-appell maghmul mill-appellant u, ghajr ghal-likwidazzjoni tad-danni li l-appellant Kontrollur tad-Dwana gie ordnat ihallas lill-istess socjeta` appellata, tikkonferma d-decizjoni appellata;

“2. Tvarja u tirriforma d-decizjoni appellata limitatament billi thassar u tirrevoka dik il-parti tas-sentenza appellata illi tirrigwarda l-likwidazzjoni tad-danni sofferti mis-socjeta` appellata (u cioe` li l-appellant Kontrollur tad-Dwana gie ordnat li jhallas lis-socjeta` appellata) u minflok din il-Qorti, bir-rispett, ghandha tillikwida dawn id-danni billi zzid mal-ammont ta' €12.418 li l-Onorabbli Prim'Awla tal-Qorti Civili kienet stabbiliet bhala l-ammont tad-danni dovuti lis-socjeta` appellata, l-ammonti li gejjin:

“i. l-ammont ta' USD10.00 ghal kull *container* ghal kuljum mid-data tas-sekwestru sad-data tar-rilaxx effettiv tal-*containers*, liema ammont jirrapprezenta d-*demurrage fee* dovuta;

“ii. l-ammont ta' USD2,185 rapprezentanti l-ispiza necessarja biex jigi rimpjazzat l-*container* SMCU 220234/1; u

“iii. l-ammont ta' USD2.70 ghal kuljum mid-data tas-sekwestru sad-data tar-rilaxx effettiv tal-*container*, liema somma tirrapprezenta l-ammont li qed thallas is-socjeta` appellata biex tikri *container* alternattiv ghal dak numerat CWSU 260257/6.

“Bl-ispejjez taz-zewg istanzi kontra l-konvenut appellant.”

Rat ir-risposta tal-konvenut Kontrollur tad-Dwana għall-appell incidental tal-socjeta` appellanti li in forza tagħha talbet lil din il-Qorti joghghobha:

“... .. tikkonferma s-sentenza appellata tal-4 ta’ Mejju 2010 fl-ismijiet premessi fir-rigward tal-quantum tad-danni, u hekk tichad l-appell incidental tal-attur, bl-ispejjez kontrib.”

Rat ir-risposta tal-appell tas-socjeta` J. Cachia Caruana Limited għall-appell incidental ta’ Sea Malta Company Limited;

L-ewwel Qorti waslet għad-decizjoni tagħha b’dan il-mod:

“10. Il-fatti li wasslu għal din il-kawża seħħew hekk: s-socjeta` attrici ġarret merkanzija taħt polza ta’ kariku numru 114 tal-25 ta’ Mejju 1992 għat-tieni konvenuta fl-ewwel *container*, li hu tagħha stess, u ġarret ukoll merkanzija taħt polza ta’ kariku numru 121 tal-25 ta’ Mejju 1992 għat-tielet konvenuta” fit-tieni u t-tielet *containers* li kriet mingħand terzi. Dawn il-*containers* tħattew minn fuq il-bastiment *Pinto* fit-30 ta’ Mejju 1992 u nżammew taħt il-kustodja tal-Kontrollur. Fl-4 ta’ Ġunju 1992 fuq talba tal-Kontrollur inħareġ mandat ta’ sekwestru kontra t-tieni konvenuta u ieħor kontra t-tielet konvenuta biex titħares pretensjoni tal-Kontrollur kontra l-konvenuti l-oħra għal “danni kaġunati lir-rikorrent bħala riżultat ta’ aġir doluż konsistenti f’użu ta’ timbri foloz u f’importazzjoni illegali matul is-snin 1990 u 1991”. Dawn il-mandati kien notifikat lis-socjeta` attrici dakinhar stess li nħarġu.

“11. Fil-11 ta’ Ġunju 1992 l-attrici kienet mitluba tbiddel ir-riċevitur fuq il-polza ta’ kariku numru 114 sabiex il-merkanzija tingħata lil terzi flok lit-tieni konvenuta. L-attrici iżda ma mxietx fuq din it-talba għax il-merkanzija kinet milquta bis-sekwestru.

“12. Wara li għalxejn kemm-il darba sejñet lill-Kontrollur biex iħalliha tieñu l-*containers*, is-socjeta` attrici b’ittra ufficjali tal-11 ta’ April 1994 sejñet lit-tliet konvenuti sabiex

minnufih iroddulha t-tliet *containers* u sabiex jersqu għall-likwidazzjoni u l-ħlas tad-danni. B'ittri tat-2 ta' Marzu 1995 u tas-6 ta' Marzu 1995 rispettivament, it-tieni u t-tielet konvenuti taw il-kunsens tagħhom sabiex l-attriċi titħalla tieħu l-*containers*. Billi, iżda, sat-30 ta' Marzu 2005 il-*containers* kienu għadhom ma ngħatawlhiex, l-attriċi dakinhar fetħet il-kawża tallum.

“13. Fis-17 ta' Lulju 1995 il-kontrollur b'nota fl-atti tal-mandati irrinunzja għall-effett tal-istess mandati safejn jolqtu lit-tliet *containers*. Minkejja dan l-attriċi xorta ma setgħetx tieħu l-*containers* billi dawn kienu għadhom mimlija bil-merkanzija. Din il-merkanzija kienet ħwejjeg tal-ikel li, billi kien għadda ħafna żmien fuqhom, ma baqgħux tajba għall-ikel, u għalhekk id-Dipartiment tas-Saħħa ma ħallix li jittieħdu l-*containers* qabel ma tkun inqerdet il-merkanzija.

“14. Għandu jingħad ukoll illi b'sentenza mogħtija fl-20 ta' Marzu 2003 il-Qorti tal-Appell Kriminali sabet lid-diretturi tat-tieni u t-tielet konvenuti ħatja ta' diversi reati marbuta mal-importazzjoni ta' merkanzija.

“15. L-attriċi qiegħda issa tfittex għad-danni li ġarrbet meta kienet imċaħħda mill-*containers* li nqabdu bis-saħħa ta' mandati ta' sekwestru maħruġa fuq talba tal-Kontrollur kontra ż-żewġ konvenuti l-oħra. Il-Kontrollur kien talab il-ħruġ ta' dawk il-mandati biex iħares pretensjoni kontra ż-żewġ konvenuti l-oħra msejsa fuq dak li hu qies bħala għemil doluż tagħhom. Għalkemm jidher, għall-inqas għall-għanijiet tad-dritt penali, illi t-tieni u t-tielet konvenuta, permezz tad-diretturi tagħhom, tassew kienu ħatja ta' dak l-għemil doluż, il-qorti taqbel mal-konklużjoni tal-perit legali illi huwa l-Kontrollur, u mhux iż-żewġ konvenuti l-oħra, li jaħti għad-danni li ġarrbet l-attriċi.

“16. Fil-fatt kien il-ħruġ tal-mandat fuq talba tal-Kontrollur, jew, aħjar, l-esekuzzjoni tal-mandat fuq ħwejjeg tal-attriċi, u mhux l-għemil doluż taż-żewġ konvenuti l-oħra, li għamel ħsara lill-attriċi. Il-Kontrollur seta' kien ġustifikat li jitlob il-ħruġ tal-mandat, u l-fatti juru illi x'aktarx kellu raġun fil-pretensjoni tiegħu kontra l-konvenuti l-oħra;

dan iżda jagħtih jedd illi jaqbad proprjetà tal-konvenuti l-oħra u mhux dik tal-attriċi. Hekk kif kien mgħarraf illi ngabdet proprjetà li ma kinitx tad-debituri tiegħu, il-Kontrollur kien imissu minnufih ħeles dik il-proprjetà. Minflok, dan għamlu biss fis-17 ta' Lulju 1995, wara li kienet infetħet il-kawża tallum.

“17. L-eċċezzjoni tal-Kontrollur li hu ma wettaq ebda att illeċitu quddiem l-attriċi hija għalhekk miċħuda.

“18. Iż-żewġ soċjetajiet konvenuti, min-naħa l-oħra, għalkemm b'għemilhom setgħu taw raġuni għall-ħruġ tal-mandati kontriehom, ma kellhom ebda sehem fl-esekuzzjoni ta' dawk il-mandati fuq ħwejjeg tal-attriċi. Anzi, jidher illi, meta mitluba, taw il-kunsens tagħhom (safejn dan kien meħtieġ) biex jinħelsu l-*containers*.

“19. Il-qorti taqbel ukoll mal-konklużjoni tal-perit legali illi ż-żewġ soċjetajiet konvenuti lanqas ma huma marbuta li jħallsu danni kuntrattwali fil-forma ta' *demurrage*. Tassew illi kellhom l-obbligazzjoni li jroddu l-*containers* fiż-żmien miftiehem u fin-nuqqas iħallsu d-danni kuntrattwali; iżda, kif rajna, in-nuqqas li jroddu l-*containers* ma seħħx bi ħtija tagħhom iżda bi ħtija ta' min kiseb il-ħruġ ta' mandat fuq ħwejjeg li ma kinix tad-debitur. Għalhekk, kif sewwa qal il-perit legali, igħodd għall-każ dak li jgħid l-art. 1133 tal-Kodiċi Ċivili.

“20. Għal dawn ir-raġunijiet huwa biss il-Kontrollur li għandu jwieġeb għad-danni li ġarrbet l-attriċi. Dawn ma humiex danni kuntrattwali – għax ma kien hemm ebda kuntratt bejn l-attriċi u l-kuntrattur – iżda danni *ex delicto*.

“21. Qabel ma ngħaddu għal-likwidazzjoni tal-danni jeħtieġ li nqisu l-eċċezzjoni tal-Kontrollur li tgħid effettivament illi l-attriċi ma għamlitx biżżejjed biex tnaqqas id-danni għax ma talbitx lill-qorti biex teħles ħwejjigha mill-effetti tal-mandat. Il-qorti taqbel ukoll mal-konklużjoni tal-perit legali illi din l-eċċezzjoni ma hijiex ġustifikata. Il-*containers* intlaqtu b'mandat ta' sekwestru, mhux b'mandat ta' qbid; qatt ma ġew depożitati u għalhekk inżammu mhux taħt l-awtorità tal-qorti iżda

f'idejn is-sekwestratarju li, fil-każ tallum, kien il-Kontrollur stess għax il-*containers* inżammu d-Dwana. L-effett ta' mandat ta' sekwestru hu illi “jordna lis-sekwestratarju li ma jhallasx jew ma jagħtix lid-debitur, jew lil xi persuna oħra, il-flus jew il-ħwejjeġ li jistgħu jinsabu għandu *u li huma tad-debitur*”. Il-Kontrollur għalhekk ma kien jeħtieġ ebda ordni tal-qorti biex jitlaq il-*containers* minn idejh u jzomm biss dak li kien fihom.

“22. Din l-eċċezzjoni ukoll hija għalhekk miċħuda.

“23. Ngħaddu issa għal-likwidazzjoni tad-danni. Dawn id-danni huma n-nefqa li kellha u qiegħda jkollha tagħmel l-attriċi biex tikseb *containers* oħrajn flok dawk li ġiet imċaħħda minnhom; effettivamente dan huwa ħlas *per diem* biex jinkrew *containers* oħrajn. Wara li qieset sew il-kalkoli tal-perit legali l-qorti taqbel magħhom u tillikwida t-telf li ġarrbet l-attriċi fis-somma ta' sittax-il elf, ħames mija u tmienja u erbgħin dollaru amerikan (\$16,548), li, bil-kambju tallum, jiswex daqs tnax-il elf, erba' mija u tmintax-il euro (€12,418).

“24. Għal dawn ir-raġunijiet il-qorti hekk taqta' din il-kawża: tiċċad it-talbiet tas-soċjetà attriċi safejn magħmula kontra l-konvenuti *J. Cachia Caruana Limited* u *Tessons Limited* u tilqagħhom safejn magħmula kontra l-konvenut Kontrollur tad-Dwana: tgħid illi l-Kontrollur tad-Dwana għandu jwieġeb għad-danni li ġarrbet l-attriċi, li qegħdin jiġu likwidati fis-somma ta' tnax-il elf, erba' mija u tmintax-il euro (€12,418), u tikkundannah iħallas lill-attriċi d-danni hekk likwidati, flimkien mal-imgħaxijiet relattivi millum; tikkundannah ukoll minnufih irodd lis-soċjetà attriċi t-tliet *containers* imsemmija fiċ-ċitazzjoni.

“25. L-ispejjeż tat-tieni u t-tielet konvenuta għandha tħallashom is-soċjetà attriċi; l-ispejjeż l-oħrajn kollha għandu jħallashom il-Kontrollur.”

Rat il-verbal tas-seduta tad-29 ta' Ottubru 2013 li permezz tiegħu l-kawża thalliet għas-sentenza wara li l-Avukati tal-partijiet trattaw l-appell billi irrimettew ruhhom għall-atti;

Kopja Informali ta' Sentenza

Semghet id-difensuri tal-partijiet;

Rat l-atti kollha tal-kawza u d-dokumenti esebiti;

Ikkunsidrat:

Aggravji tal-Attur

L-ewwel aggravju jirrigwardja l-polza ta' kariku relattiva għall *containers* inkwistjoni. L-appellant isostni li l-kopja esebita matul it-trattazzjoni tal-kawza kienet biss tal-ewwel faccata; *ex admissis* huwa jghid li ma indunax b'dan dak iz-zmien u induna biss wara li giet deciza l-kawza; għalhekk sostna li skont dak li soltu jkun imsemmi f'dawn it-tip ta' poloz (*standard clause*) is-socjeta` attrici kellha l-mezzi biex tesegwixxi l-krediti tagħha permezz tal-**'lien'** fuq il-merkanzija li jkun indikat f'din il-klawsola.

Din il-Qorti hi tal-fehma li jekk l-appellant naqas li jinduna b'dan il-fatt ma jista' jwahhal f'hadd hlief fih innifsu stess. Jekk naqas li jinduna li l-polza relattiva ma kinitx esibita fl-intier tagħha, ma jistax issa dsatax-il sena wara li nbdiet il-kawza u fl-istadju tal-appell jitlob lill-Qorti biex tiehu konjizzjoni ta' klawsola li fl-atti tal-kawza allura ma tirrizulta minn imkien – *'quod non est in actis non est in mundo'*. Fi kliem iehor infatti huwa qed jitlob li l-Qorti tiehu *for granted* kontenut ta' parti minn dokument li ma jirrizultax fl-atti. Għalhekk dan l-aggravju huwa respint.

It-tieni aggravju tal-appellant huwa illi l-ewwel Qorti għamlet apprezzament legali u fattwali hazin meta ikkonkludiet li l-appellant kellu l-pussess tal-*containers* inkwistjoni sakemm irrilaxxahom u allura ikkaguna d-danni li dwarhom saret il-kawza. Fil-fatt l-appellant fir rikors tieghu qal li s-sentenza hija bbazata fuq "zball ta' fatt" u dwar dan is-socjeta` appellata rrispondiet li jekk dan hu hekk, din il-Qorti m'ghandiex tiddisturba l-konkluzjoni raggunta mill-ewwel Qorti. Fil-fatt, izda, ghandu jinghad li f'dan l-appell il-Qorti fil-verita` intalbet tirrevoka s-sentenza billi tiddeciedi li ma taqbilx mal-valutazzjoni tal-fatti kif maghmula mill-ewwel Qorti. Dwar dan, il-Qorti tal-Appell fil-kawza fl-ismijiet **Phyliss Ebejer v. Joseph Aquilina**

(10 ta' Jannar 1995) qalet li *"il-Qorti tal-Appell tiddisturba biss id-diskrezzjoni ezercitata mill-Ewwel Qorti f'kazijiet eccezzjonali meta si tratta ta' valutazzjoni ta' fatti."* Imbagħad fil-kawza fl-ismijiet **Joseph Cini v. George Wells** (15 ta' Novembru 2004) l-istess Qorti qalet li *"Huwa principju bazilari segwit minn din il-Qorti ta' revizjoni li fejn si tratta ta' apprezzament u evalwazzjoni ta' provi ta' fatt din il-Qorti qat ma tiddisturba leggerment apprezzament tal-provi li jkun sar mill-ewwel Qorti sakemm ma jkunx hemm ragunijiet gravi u serji bizzejjed li jissugerixxu mod iehor."*

Il-fatti huma li lil hinn minn kunsiderazzjonijiet legali, bhala fatt il-*containers* inkwistjoni kienu fil-pusses materjali tal-appellant għaliex kienu fizikament id-dwana. Għalhekk sewwa kkonkludiet il-Qorti illi malli-l-appellant sar jaf li l-*containers* ma kienux proprjeta` tas-socjetajiet involuti fl-illegalita` izda tas-socjeta` attrici, kien messu ha l-provvedimenti opportuni billi irrilaxxahom favur tagħha mingħajr dewmien. Invece dam tliet snin ma għamel dan. Huwa minnu li lanqas is-socjeta` attrici ma hadet ebda passi immedjati f'dan ir-rigward izda filwaqt li wiehed ma għandux jittrattjeni u imbagħad jipprocedi jfittex għad-danni, lanqas ma għandu wiehed jippersisti fi zball mingħajr ma jbati l-konsegwenzi. Allura anke dan l-aggravju huwa michud.

Permezz tat-**tielet aggravju** l-appellant jikkontesta l-konkuzjoni tal-ewwel Qorti illi huwa agixxa dolosament għaliex naqas li jehles mill-proprjeta` sekwestrata hekk kif kien mgharraf li l-proprjeta` ma kinitx tad-debituri. Fil-fatt l-ewwel Qorti abbraccjat il-konkluzjoni tal-perit legali inkarigat minnha u applikat il-principju kontenut fl-Artikolu 1133 tal-Kodici Civili ossija:

"Id-debitur ukoll jekk ma jkunx mexa b'mala fede jigi ikkundannat għad-danni jekk ikun hemm lok, sew jekk ikun naqas għall-esekuzzjoni tal-obligazzjoni u ukoll minhabba d-dewmien fl-esekuzzjoni tagħha, kemm-il darba huwa ma jippruvax li illi n-nuqqas ta' esekeuzzjoni jew id-dewmien sehh minhabba xi haga barranija li tagħha huwa ma kienx htija."

Ghalhekk ma hemm ebda indikazzjoni li l-Qorti attribwit lill-appellant b'mala fede izda deherilha li kien responsabbli ghall-akkadut proprju minhabba d-dewmien esagerat tieghu biex irrilaxxa l-*containers* kif gia spjegat. Hija indubbjamanet ukoll korretta l-konkluzjoni tal-ewwel Qorti illi *"in-nuqqas li jroddu l-containers ma kinitx htija (tas-socjetajiet konvenuti) izda bi htija ta' min kiseb il-hrug tal-mandat fuq hwejjeg li ma kienux tad-debitur"* – u zzid din il-Qorti – ma rrilaxahomx f'hin xieraq.

Ghalhekk anke dan l-aggravju mhuwiex fondat.

Ir-raba' aggravju huwa li fi kliem l-appellant, "hija skorretta l-konkluzjoni tal-ewwel Qorti fis-sens li *"z-zewg socjetajiet konvenuti lanqas ma huma marbuta li jhallsu danni fil-forma ta' demurrage. ... In-nuqqas li jroddu l-containers ma sehhx bi htija taghhom."* L-appellant isostni li r responsabilita` kontrattwali tal-konvenuti tohrog mill-polza tal-kariku u allura huwa estranju ghal dan ghax dak huwa *res inter alios acta* ghalih. Ikompli jghid li kull ma ghamel hu kien li talab il-hrug tal-mandat gia` msemmi biex jikkawtela kreditu li fil-fatt irrizulta.

Dan l-argument pero` fil-kuntest tal-provi prodotti ma jistax jigi accettat lanqas minn din il-Qorti. Il-fatti huma li l-appellant gie interpellat biex jirrilaqxa l-*containers* sa mill-11 ta' April 1994 u ghalkemm aktar minn sena wara u cioe` fl-1 ta' Lulju 1995 huwa rrinunzja ghal effetti tal-mandat permezz ta' zewg noti prezentati fl-atti tal-mandati relattivi, huwa baqa jirrifjuta li jikkonsenjhom addirittura sal-1999 meta ufficjali tas-socjeta` attrici baghtet ufficjali taghha ghal dan l-iskop. Kif irrimarka l-perit legali, ghalkemm il-konvenut (appellant) *"seta' kellu dritt fuq il-merkanzija proprjeta` tas-socjetajiet l-ohra konvenuti huwa ma kellu ebda dritt izomm fil-pussess tieghu l-containers tas-socjeta` attrici meta l-istess konvenut ma kellu ebda pretensjoni fil-konfront taghha. Il-fatt li l-containers qatt ma gew rilaxxati nonostante d-diversi talbiet tas-Sea Malta jikkostitwixxi fatt illecitu li ghalih il-Kontrollur tad-Dwana ghandu jwiegeb."*

Il-hames aggravju huwa dirett lejn is-socjetajiet konvenuti l-oħra billi l-appellant jghid is-sentenza appellata hija ingusta għaliex kienu dawn is-socjetajiet li kien responsabbli bl-agir frawdolenti tagħhom għal dak li gara; jghid ukoll li l-argument tal-perit legali, accettat mill-Qorti, illi l-container qatt ma messu gie kolpit mill-mandat għaliex ma kienx jappartjeni għad-debituri, huwa fi kliemu sofizma għaliex huwa impossibbli li tissekwestra l-merkanzija mingħajr ma taqbad ukoll il-kontenitur tagħha.

Dan l-argument però ma jbidel xejn minn dak li già ssemma u cioè li kien l-appellant li ikkawza l-ħsara li s-socjeta attrici bid-dewmien tiegħu li jikkonsenjalha l-*containers*; huwa seta' għamel arrangamenti anke biex il-merkanzija titnehha u jagħmel dan. Għalhekk dan l-aggravju huwa wkoll michud.

Kwantu għas-**sitt aggravju** ossija li ma hux gust li l-appellant jigi kkundannat jirritorna l-*containers* hu, huwa car li una volta huwa responsabbli għall-akkadut li jkun hu li jirritorna l-oġġetti inkwistjoni lura lill-proprjetarju.

Appell Incidental

Is-socjeta` attrici intavolat appell incidental fejn qed titlob iz-zieda fl-ammont ta' danni li gew likwidati mill-ewwel Qorti.

Din il-Qorti taqbel mal-appellant principali li dan l-aggravju wkoll ma għandux jigi akkolt, u dan precizament għar-ragunijiet indikati fir-rapport peritali u fl-istess risposta tal-appellant.

Infatti rigward l-ewwel talba u cioè l-ħlas għal *demurrage* ebda ħlas għal dan ma huwa dovut għaliex il-konvenut gie ritenut responsabbli skont l-Artikolu 1133 fuq imsemmi u mhux fuq bazi kontrattwali kif essenzjalment hija r-responsabilita` għal *demurrage*. Kif sewwa wkoll irrisponda l-appellant, l-appell incidental huwa limitat għall-ammont ta' danni u dan il-punt u cioè tar-responsabilita` għal *demurrage* o meno, gie allura deciz konklussivament mill-ewwel Qorti.

Dwar il-hlas biex jinxtara *container* iehor, anke hawn din il-Qorti taqbel mal-appellant li l-container kellu jinxtara independentement mill-akkadut u ma jirrizultax li dan inxtara minhabba l-kaz in esami u kif jghid car u tond l-Artikolu 562 tal-Kodici tal-Procedura u kif gie ripetut diversi drabi mill-Qrati taghna:

“Onus probandi incumbit qui dicit non ei qui negat” (Dr H Lenicker v. J Camilleri, Prim'Awla 31 ta' Mejju 1972 u Peter Paul Aquilina v. Paul Vella, Appell Inferjuri, 2 ta' Mejju 1995).

Dan kollu japplika interament ukoll ghat-tielet talba tal-appell incidental u cioe` ghad-danni allegatament sofferti minhabba l-bzonn li jinkera *container* alternattiv.

Decizjoni

Ghal dawn il-motivi, il-Qorti tiddisponi mill-appell billi tichdu u tikkonferma s-sentenza appellata; tichad ukoll l-appell incidental; l-ispejjez tal-appell ikunu wkoll a karigu tal-appellant u dawk tal-appell incidental a karigu tas-socjeta` attrici.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----